

DE GESEL VAN HET LICHAAM

Het speelfilmdebuut *Girl* van Lukas Dhont

Het is maar weinigen gegeven te debuten zoals de Vlaamse regisseur-scenarist Lukas Dhont dat in 2018 deed met *Girl*, zijn speelfilm over een vijftienjarig transgender meisje dat ballerina wil worden. De gang naar de Un Certain Regard-sectie van het filmfestival van Cannes was – in de woorden van coscenarist Angelo Tijssens – al “een redelijk zotte tocht”, en ter plekke mondde die uit in een ware zegetocht. Als eerste Vlaming in de geschiedenis van het festival won de 26-jarige Dhont de *Caméra d’Or* voor het beste debuut. Daarnaast kreeg zijn zestienjarige, eveneens debuterende hoofdrolspeler Victor Polster de prijs voor de beste acteerprestatie. En als kersen bovenop die flinke taart kwamen nog eens de Fipresci-prijs van de internationale persjury en de Queer Palm. Vervolgens reisde *Girl* naar vele andere internationale festivals, waaronder het Canadese Toronto, opende hij het Internationaal Filmfestival van Gent (waar hij de Jo Röpcke Award van het tijdschrift *Knack Focus* won) en werd hij verkozen tot vertegenwoordiger van België bij de Oscars. Op het Filmfestival Oostende 2018 werd *Girl* bekroond als beste debuut van het jaar.

Al springt de transgenderthematiek het meest in het oog, de kracht van *Girl* schuilt erin dat hij maar ten dele gaat over seksualiteit en identiteit: de film is in al zijn complexiteit veel rijker. Het gaat over puberteit en transgressie, over fysieke en geestelijke druk, over vrouwelijkheid en patriërchaat, over individu en sociale omgeving, ideaalbeeld en realiteit. De worsteling van de protagonist is te bekijken als een louter persoonlijk drama, maar meer nog als een maatschappijkritiek die vragen stelt over de hedendaagse gerichtheid op uiterlijke verschijningsvorm en succes, en het effect dat die focus heeft op de psyche van een jonge persoon-in-wording.

De film draait om Lara, die met haar vader en haar jongere broertje is verhuisd naar een nieuwe stad, waar ze voorwaardelijk is toegelaten tot een klassieke balletacademie. Keer op keer moet ze bewijzen het waard te zijn om te mogen blijven.

De tragiek van Girl is dat Lara zélf haar afwijkende lichaam geselt

Ondertussen voert ze gesprekken met een psycholoog en een arts die op hun beurt beoordelen of ze klaar is voor de hormoonbehandeling. Die zal haar transformatie completeren door haar aan een meisjeslichaam te helpen. Ook Lara’s bezorgde vader vraagt haar voortdurend of het wel goed met haar gaat. Hoewel haar omgeving haar steunt en ze zich al als een meisje kleedt, lang haar heeft en make-up draagt, laat Lara’s jongenslijf zich juist in de voorgeschreven lichtblauwe, nauwsluitende danskledij niet verloochenen, hoe strak ze haar geslacht ook intapet.

Dhont toont Lara’s leven thuis in warme oranje-gele tinten, terwijl de ballettrainingen in formeler koudblauw en witgrijs zijn gevangen. Bijna continu richt de *handbeld* camera zich op het kalme, open gezicht van Polster, om als een thermometer zijn emotionele temperatuur te meten. Dhont volgt hem van dichtbij alsof het een documentaire betreft, wat bijdraagt aan de waarachtigheid van de vertelling. Dhont focust niet op de dans, maar op het effect van de dans op Lara. In een interview met de website *The Match Factory* zei Dhont dat hij bij zijn keuze voor Polster getroffen was door diens “engelachtige kwaliteit, alsof hij het idee van jongen/meisje overstijgt” en zijn “extreme schoonheid, als van een Griekse god”.

Victor Polster in *Girl* van Lukas Dhont, © Lumière

De enigmatische glimlach waarachter de introverte Lara zich in *Girl* veelal verschuilt, doet gaandeweg denken aan de geforceerde presentatielach op het betraande gezicht van topschaatsster Tonya Harding in de film *I, Tonya* (2017). Want hoe hard Harding ook trainde, en ook al was ze de enige die een drievoudige axel kon, de schaatsjury zette haar stevast op achterstand vanwege haar “ordinaire” komaf. Een *white trash kid* uit een gebroken gezin werd ongeschikt geacht als uithangbord voor het Amerikaanse ideaal. Tegen sociale conventies viel niet op te schaatsen.

Iets vergelijkbaars is met Lara aan de hand in *Girl*: haar vader, de arts, de psycholoog, de balletinstructeurs, ook Lara zelf; allemaal zijn ze aan het werk om haar als ballerina tot een succes te maken. Alleen het lichaam – dat als maakbaar instrument van de ziel wordt beschouwd – werkt niet mee: het bloedt, ontsteekt en de hormoonbehandeling slaat niet aan. Het lichaam komt in opstand. Lara ziet daarin bewijzen van het keurslijf waaruit ze wil worden verlost. Zonder meisjeslichaam staat haar gevoelsleven in de ijskast.

Terwijl Lara haar lijf traint om aan het ideaalbeeld van vrouwelijke elegantie en gratie te voldoen, vertoont de beleden steun van de omgeving barstjes.

Dhont laat dat mooi zien in kader en montage: terwijl Lara het centrum van het beeld vormt, blijft er net genoeg ruimte aan de rand van het kader om iets van haar omgeving te zien. Maar net niet genoeg om zeker te zijn van wat daar gebeurt. Was dat een scheve blik? Net een tik te veel? Voor we erover kunnen oordelen, is het moment alweer voorbij. Zo delen we Lara’s onzekerheid. Een balletinstructrice veinst met een omhelzing empathie, om vervolgens te verzuchten “waarom ze het zichzelf toch zo moeilijk maakt”. Familieleden complimenteren Lara op een feestje net een fractie te nadrukkelijk met haar uiterlijk.

Zo maakt Dhont voelbaar hoe Lara lijdt onder haar verschijningsvorm. Hoe haar lichaam haar psychisch kwelt. En hoe dat het gevolg is van aan gender opgehangen sociale conventies en van de druk om te voldoen aan het stereotiepe beeld van het culturele concept “meisje”. Elke keer als haar omgeving met de mond belijdt dat ze erbij hoort, benadrukt die in feite dat ze afwijkt van de norm.

Een lijfstraf dwingt van oudsher conformisme af bij een individu dat van de norm afwijkt. Maar de tragiek van *Girl* is juist dat Lara zélf haar afwijkende lichaam geselt omdat zij innerlijk wordt verscheurd door de onderhuidse, subtiele sociale uitsluiting die

het gevolg is van haar anders-zijn. Het is daarom de vraag of het slot van de film, dat door nogal wat critici als hoopgevend werd omschreven, wel zo gunstig kan worden geïnterpreteerd: in deze tijden worden er weliswaar meer formele, juridische genderregistratiemogelijkheden geboden, maar in de dagelijkse omgang zijn er nog altijd maar twee dominante stereotypen die de maatstaf voor sociale acceptatie vormen.

Filmmaker Lukas Dhont zei in een interview met het onlinemagazine Kortfilm.be die sociale druk aan den lijve te hebben ondervonden omdat hij zelf niet aan het mannelijke ideaal voldeed. “Ik denk dat wij in onze samenleving van bij de geboorte opgedeeld worden in de hokjes ‘man-vrouw’ en dat een deel van de rol die we zouden moeten spelen voor ons daar wordt bepaald. Dat onderscheid is voor veel mensen, zelfs al ben je geen transgender, iets wat voor veel conflict zorgt. In mijn jeugd heb ik zelf het gevoel gehad te moeten voldoen aan een bepaald beeld van masculiniteit. Ik denk dat ik dans heb laten schieten als kind omdat het bepaalde vooroordelen met zich meebracht waar ik niet mee om kon.”

Met *Girl* claimt Dhont nu alsnog zijn dans.

KARIN WOLFS

www.lumiere.be/movies/girl/

Victor Polster in *Girl* van Lukas Dhont, © Lumière